

Õiguskantsler

Hille Raud
juhataja
Õigusteenuste Büroo SA
hille@otb.ee

Teie 12.02.2020 nr

Meie 19.03.2020 nr 6-1/200436/2001480

Töötukassa tegevus töövõimetoetusest kinnipidamisel ja töövõimetoetuse arestimise põhiseaduspärasus

Lugupeetud Hille Raud

Kirjutasite, et Töötukassa on kohtutäituri arestimisaktide alusel töövõimetoetusest kinni pidanud suuremad summad, kui seadus ette näeb. Samuti palusite kontrollida, kas täitemenetluse seadustiku § 131 lõige 2 ja § 132 lõige 1² on põhiseadusega kooskõlas.

Töötukassa tegevus töövõimetoetusest kinnipidamisel

Töötukassa võttis tänavu veebruaris kasutusele uue infosüsteemi, mis võimaldas teha töövõimetoetusest kinnipidamisi mitme kohtutäituri arestimisakti alusel.¹ Infosüsteemi rakendamise tagajärjel jäi inimestele vähem raha, kui seadus ette näeb.

On kahetsusväärne, et Töötukassa tegevuse tagajärjel jäid vähenenud ja puuduva töövõimega inimesed ning nende ülalpeetavad toimetulekuks vajaliku rahata. Töötukassa on praeguseks kõnealuse tegevuse lõpetanud ning alates märtsist täidetakse arestimisakte ühe akti kaupa, mis tähendab, et järgmist arestimisakti ei täideta enne, kui eelmine on täidetud.²

Infosüsteeme tuleb arendada ja rakendada kooskõlas seadustega. [Täitemenetluse seadustiku](#) (TMS) § 119 lõike 1 esimene lause sätestab, et kui rahalise nõude (nt töövõimetoetus) on arestinud mitu kohtutäiturit mitme sissenõudja kasuks, maksab võlgniku suhtes kohustatud kolmas isik (sh Töötukassa) raha kohtutäituritele arestimisaktide saabumise järjekorras.³ Seega ei saa Töötukassa teha kinnipidamisi rohkem kui ühe arestimisakti alusel ega maksta võlgniku töövõimetoetusest raha mitmele kohtutäiturile.

Töövõimetoetuse arestimise põhiseaduspärasus

TMS § 131 lõiget 2 ja § 132 lõiget 1² pole põhjust pidada põhiseadusega vastuolus olevaks.

Täitemenetluses on seatud esikohale võla sissenõudja õigustatud huvi. Arvestada tuleb siiski ka võlgniku õigustatud huviga – võlgniku õigusega inimväärselt elada. Riigikogu on otsustanud, et täitemenetluses on eri liiki ja seega erineva eesmärgiga sissetulekud erinevalt kaitstud. See on

¹ [Justiitsministeeriumi 20.02.2020 kiri](#) 10-4/1059-2 Riigikantseleile.

² [Töötukassa 25.02.2020 kiri](#) nr 1-11/20/3945.

³ Elatisnõude täitmise kohta vt TMS § 8 lg 2, § 65 lg 4, § 119 lg 1 lause 2.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

põhiseadusega kooskõlas. Töövõimetoetus on inimese töist sissetulekut täiendav või asendav sissetulek. Üldjuhul ei või töövõimetoetust võlgniku huvidest lähtudes arestida, kuid erandjuhul on see piiratud võimalik. Kui töövõimetoetust saavalt inimeselt ei ole muu vara puudumisel võimalik pikema aja vältel sissenõudja nõude rahuldamiseks makseid saada, võib osa töövõimetoetuse arestimine olla nõude liiki ja sissetuleku suurust arvestades õiglane. Seaduse kohaselt peab kohtutäitur leidma igale konkreetsele juhtumile kohase lahenduse ning sissenõudja ja võlgniku huvide vahel õiglase tasakaalu.

Võlgniku õigustatud huvi kaitseks näeb seadus ette sissetuleku arestimise piirangud (TMS § 131 jj). 01.07.2016 jõustus [töövõimetoetuse seadus](#), millega täiendati mh täitemenetluse seadustikku (vt § 64) ja võimaldati erandjuhul pöörata sissenõue töövõimetoetusele (TMS § 131 lg 1 p 6¹ koostoimes TMS § 131 lg-ga 2).

Töövõimetoetuse arestimiseks peavad olema täidetud TMS § 131 lõikes 2 toodud tingimused: 1) sissenõudja on esitanud avalduse (vt TMS § 23); 2) sissenõude pööramine võlgniku muule varale ei ole viinud või eeldatavalt ei vii sissenõudja nõude täielikule rahuldamisele; 3) arestimine on nõude liiki ja sissetuleku suurust arvestades õiglane (eelduste täidetuse kohta vt Riigikohtu 20.03.2019 määrus asjas nr [2-18-4482/25](#), p-d 15–17.3). Võimaluse korral peab kohtutäitur ära kuulama ka võlgniku. Kiiret täitetoimingut vajavatel juhtudel, samuti siis, kui võlgnikuga kontakti saada on eelduslikult keeruline, on võimalik täitetoiming teha võlgnikku ära kuulamata (vt Riigikohtu 20.03.2019 määrus asjas nr [2-18-4482/25](#), p 20).

Töövõimetoetusele sissenõude pööramisel võib kohaldada TMS § 132 lõiget 1². Säte võimaldab erandlikult arestida töötasu alammäärast väiksemat sissetulekut kuni 20%. (2020. aastal on [töötasu alammäär](#) ühes kuus 584 eurot, TMS § 132 lg 1).

09.01.2018 jõustus täitemenetluse seadustiku täiendus, mis muutis mõnevõrra varasemat sissetuleku arestimise korda. Kuni 08.01.2018 ei võinud töötasu alammäärast väiksemat sissetulekut arestida. Praegu kehtiv seadus (TMS § 132 lg 1²) sätestab, et kui sissenõude pööramine võlgniku muule varale ei ole viinud või eeldatavalt ei vii nõude täielikule rahuldamisele (sõltumata võlgniku suhtes algatatud täitemenetluste arvust), võib arestida ühes kuus kuni 20% töötasu alammäärast väiksemast sissetulekust, millest on maha arvatud Statistikaameti avaldatud arvestuslik elatusmiinimum (2019. aastal 221,36 eurot kuus).⁴ Sissetulekut ei arestita, kui see jääb alla Statistikaameti avaldatud arvestusliku elatusmiinimumi. Kuni 20% sissetulekust saab võlgnikult ära võtta ainult ühe korra kalendrikuus, sõltumata täitemenetluste arvust.

Oluline on mõista, miks lubab seadus osaliselt arestida ka töötasu alammäärast väiksemat sissetulekut. Kuni 08.01.2018 jäi nõue täitmata ja sissenõudja seaduslik huvi kaitseta kõikidel juhtudel, kui võlgnik sai töötasu alammäära suurust või sellest madalamat sissetulekut. Muudatuse aluseks olnud eelnõu materjalidest võib lugeda, et 24.03.2015 oli Eestis 123 000 täitemenetluse võlgnikku ja pooleli oli ligi 600 000 täitemenetlust. Rohkem kui 66% võlgnike sissetulekust ei saanud kohtutäiturid summasid kinni pidada, sest TMS § 132 lõike 1 kohaselt oli see keelatud. Selline olukord oli võlausaldajate suhtes ebaõiglane. Praegu tohib kohtutäitur vähesel määral arestida ka võlgniku väikest sissetulekut (vt ka [õiguskantsleri 28.03.2018 seisukoht](#)).

Kohtutäitur peab jälgima, kas töövõimetoetusele sissenõude pööramine on TMS § 131 lõike 2 kohaselt lubatud, ja analüüsima, kui suures ulatuses võib töövõimetoetusele sissenõude pöörata. Nimelt tuleb kohtutäituril arvestada konkreetse võlgniku olukorda ja kaaluda, kui suures ulatuses

⁴ Elatusmiinimum koosneb arvestuslikust minimaalsest toidukorvist, eluasemekuludest ja muudest mittetoidukuludest, vt [Statistikaameti teavet](#) arvestusliku elatusmiinimumi kohta.

sissetulekule sissenõude pööramine on õiglane (Riigikohtu 20.03.2019 määrus asjas nr [2-18-4482/25](#), p 21.2; [Riigikohtu 05.06.2019 määrus](#) asjas nr 2-18-4480, p 19.3). Kohtutäitur peab hindama mh seda, kas sissetuleku arestimisel on tagatud võlgniku toimetulek minimaalselt vajalikus määras (kulutused eluasemele, toidule, riieale, ravimitele, transpordile jms). Tegemist on kaalutusõiguse alusel tehtava otsusega, mistõttu peab kohtutäitur esitama otsuses ka põhjendused selle kohta, kuidas kaalutusõigust sisustati.

Inimene võib kohtutäituri tegevuse vaidlustada TMS §-des 217–218 sätestatud korras, lõppastmes kohtus. Kohtul on võimalik otsustada, kas töövõimetoetuse arestimine on lubatud ja kui on, siis kui suures ulatuses 20% piires. Võimalik on ka otsus, et töövõimetoetusele sissenõude pööramine ei ole üldse lubatud.

Kui leiate, et täitemenetluse seadustikku tuleks muuta, võite saata oma ettepanekud Justiitsministeeriumile.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise